

بررسی و تقدیر از ۲۰۳۰ - معاونت پژوهش مدرسه نجمه شهرستان ازنای خرداود ۹۶

به دنبال مباحثی که اخیراً در کشور در ارتباط با سند ۲۰۳۰ مطرح شد و به ویژه فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، سئوالات زیادی مطرح و شبکه‌های اجتماعی نیز به طور وسیع به این موضوع پرداخته‌اند. در این کومه نوشت با توجه به اهمیت موضوع و اهداف و آثار این سند در جامعه اسلامی ایران به محتوای آن اشاره و در موارد لازم نقد شده است.

۱. مقدمه

پس از جنگ‌های جهانی، بزرگترین سازمان مدنی تحت عنوان «سازمان ملل متحد» تأسیس شد. این نهاد تحت عنوان معاهدات، اعلامیه‌ها و اسناد توصیه‌ای به ایجاد رویه‌های نسبتاً یکسان در تمام جهان مبادرت می‌کند. هرچند این سازمان دارای برخوردهای گزینشی است. بدین معنا که اگر عدالت‌خواهی برای منافع قدرت‌های بزرگ مضر باشد، عدالت‌خواهی را عدالت‌خواهی نمی‌داند، اما جایی که عدالت‌خواهی برای منافع قدرت‌های بزرگ و به ویژه صهیونیسم مضر نیست، در آنجا حمایت می‌کنند.

۲. دسته بندی اسناد سازمان ملل

سازمان ملل متحد چند دسته سند دارد: به یک دسته از اسناد، قواعد آمره (Cogens Jus) می‌گویند. این قوانین برای تمام کشورها الزام‌آور است، چه کشوری این اسناد را بپذیرد

یا نپذیرد، ملحق بشود یا ملحق نشود، امضا کند یا امضا نکند. سازمان ملل تا به امروز تنها دو مورد قواعد آمره «قانون منع ساخت سلاح‌های کشتار جمعی» و «قانون منع تبعیض نژادی» داشته است. دسته‌ی دیگر از اسناد سازمان ملل معاهدات (کنوانسیون‌ها) است. کشوری که این معاهدات را امضا می‌کند، ملزم به رعایت آنها می‌شود؛ تا جایی که قوانین داخلی خودش را مطابق مفاد این کنوانسیون‌ها تغییر دهد و ملزم به این تغییر است. دسته‌ی سوم اعلامیه‌ها، توصیه‌ها و اسناد غیر الزام‌آور هستند. اعلامیه‌ها و توصیه‌ها هم خودشان متفاوت هستند؛ مثلاً حقوق بشر یک اعلامیه است. موضوع، اهداف و سطح پیگیری اسناد غیر الزام‌آور (plan of action) در اثرگذاری آنها بسیار تعیین‌کننده است. درست است که از نظر حقوقی، «اسناد» به پای «معاهدات» و «معاهدات» به پای «قواعد آمره» نمی‌رسند، اما گاهی، کمیته‌های ناظر بر حسن اجرا، سازمان‌ها و مقرّهای دیدبانی، روابط اقتصادی و اجتماعی وابسته، قدرت این اسناد را بالا می‌برند. مثلاً ممکن است اتحادیه اروپا به کشوری بگوید تا شما مسئله برابری جنسیتی را در کشورتان محقق نکنید، ما قراردادهای تجاری فی مابین را لغو نگه می‌داریم. البته معاهده‌ی دیگری وجود دارد که در وین تصویب شده با این موضوع

۳. شکل گیری سند ۲۰۳۰

پایان دادن به فقر، پایان دادن به گرسنگی، زندگی سالم و ارتقاء رفاه، آموزش با کیفیت، برابری جنسیتی، در دسترس بودن آب سالم و فاضلاب، دسترسی به انرژی پاک و مقرون به صرفه، رشد اقتصادی پایدار و کار شایسته، ارتقای زیرساخت‌های تاب‌آور و صنعتی فراگیر، کاهش نابرابری، شهرها و جوامع پایدار و تاب‌آور، الگوی تولید و مصرف پایدار، اقدامات جهت مبارزه با تغییرات اقلیم، استفاده پایدار از اقیانوس و دریاها، ارتقای اکوسیستم و جلوگیری از بین رفتن تنوع زیستی، جامعه پایدار و صلح‌آمیز، احیای مشارکت جهانی اهداف توسعه پایدار است. از بین تمام این

اهداف، هدف چهارم یعنی آموزش با کیفیت، به عنوان مبنای سند ۲۰۳۰ قرار گرفته است. سند ۲۰۳۰ در واقع حاصل دو نشست درباره هدف چهارم است. در سال ۲۰۱۵ نمایندگان (شامل وزراء و روسا) ۱۶۰ کشور از جمله ایران با همکاری یونسف، یونسکو، صندوق جمعیت، برنامه توسعه ملل و کمیساریای عالی پناهندگان از بین اهداف ۱۷گانه، هدف چهارم را انتخاب و توافق کردند که تحقق کامل اهداف توسعه پایدار، مثلاً از بین رفتن فقر، برابری جنسیتی، استفاده درست از منابع و ... بدون آموزش امکان پذیر نیست. بر همین اساس قرار شد که تا سال ۲۰۳۰ روی این هدف برنامه ریزی کرده و آن را عملیاتی سازند. لذا کشورهای مختلف باید به صورت مستمر گزارش‌هایی مبنی بر اینکه «سند آموزش ۲۰۳۰» چگونه در کشورهای مختلف عملیاتی می‌شوند، ارائه دهند. پشتوانه مالی این گزارش‌ها علاوه بر یونسکو توسط برخی کشورهای غربی از جمله فرانسه، کانادا و استرالیا و همچنین توسط بنیاد جامعه باز متعلق به جورج سوروس تأمین می‌شود.

۴. اعلام رزرو ایران و بومی سازی سند ۲۰۳۰

این برنامه به صورت without voting، یعنی بدون رأی و نظر مخالف به تصویب رسیده است، در حالیکه اگر مخالفتی از سوی هیئت ایرانی حاضر صورت گرفته بود، این برنامه با «اجماع عمومی» تصویب می‌شد. نظریه پردازان سند ۲۰۳۰ می‌دانستند که کشورهای صاحب فرهنگ این سند را به شکل کامل اجرا نمی‌کنند. به همین جهت، به همه کشورها اجازه دادند این سند بومی‌سازی شود. زمانی که جمهوری اسلامی سند ۲۰۳۰ را امضا

کرد، آنجا رزرو داد. جالب اینکه تنها ایران با اجرای ۱۷ بند آن موافقت کرده و داوطلبانه خود را موظف به ارائه گزارش‌های آموزشی برای دستیابی به اهداف «سند ۲۰۳۰» کرده است و بر اساس این تعهد باید در خرداد ۹۶، گزارش‌های آموزشی خود را به سازمان ملل ارائه دهد ولی کشوری مانند آمریکا خود را موظف به ارائه کامل گزارش‌های آموزشی به یونسکو نکرده است.

۵. اشکالات سند ۲۰۳۰

اشکالات کلان سند ۲۰۳۰ عبارتند از:

۱. تفسیر پذیر بودن برخی واژه‌ها مانند برابری جنسیتی برای ایران تهدید به حساب می‌آید. تلقی یک زن ایرانی از آن با یک زن آمریکایی متفاوت است یا از خانواده صحبت می‌شود ولی آنان همجنس‌بازها را هم خانواده می‌دانند. «حق رزرو» نیز تا حدی به کشور اجازه می‌دهد قوانین بومی‌اش را پیاده کند که مخل قانون بین‌المللی نبوده و با اسناد بین‌المللی هماهنگ باشد.

۲. نادیده گرفتن اسناد بالادستی نظام شامل، سند چشم‌انداز بیست ساله، نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش و حتی اصول ۷۷ و ۱۵۳ قانون اساسی در شاخص‌سازی و بومی‌سازی سند ۲۰۳۰. این سؤال برای همه مطرح است که چرا این سند به صورت پنهانی به آموزش و پرورش داده شده و چند کارگروه نیز برای آن انتخاب و گفته شده در برخی جاها نیز اجرا شده در حالی که متولی اصلی آن شورای انقلاب فرهنگی است. بیشترین اشکال بعد از نادرستی امضا یا تأیید این است که باید سند در داخل گفتگو می‌شد و بعد تعهداتی داده می‌شد. ولی دو نهاد نظارتی مهم در این موضوع یعنی «شورای عالی

انقلاب فرهنگی» و «مجلس شورای اسلامی» و نهادهای فراقوه‌ای نظیر «مجمع تشخیص مصلحت» و «شورای عالی امنیت ملی» از پذیرفتن این سند بی‌اطلاع بوده‌اند.

۳. اساس این سند درباره آموزش است و با آموزش می‌توان همه تغییرات دلخواه را به وجود آورد. به همین دلیل مقام معظم رهبری بارها فرمودند که آموزش و پرورش در ایران امری حاکمیتی است که حتی گسترش خصوصی سازی در آن به صلاح نیست. زمانی که سند بومی می‌شد، می‌بایست به طور مشخص محدوده آموزش جنسی مورد نیاز کشور را با توجه به اصول حاکم بر منشورات، محتواها، روش‌ها و سنینی که این آموزش‌ها داده می‌شود، تعیین می‌شد. در کشورهای غربی روابط آزاد میان دختران و پسران از سنین پایین پذیرفته شده، سقط جنین قانونی است، بیماری‌های مقاربتی مانند ایدز فراوان است، ارزش‌های دینی بر قانونگذاری حاکم نیست و حکومت‌ها سکولار هستند و ... مسأله‌های مهم برای آنان ایمن سازی روابط، جلوگیری از بارداری ناخواسته، پذیرش فرهنگ همجنس‌گرایی، آموزش برای خودداری از رفتارهای پرخطر جنسی و ... است. طبعاً وقتی آنها می‌گویند آموزش جنسی یعنی پذیرش موارد مذکور و برنامه‌ریزی برای کاهش خطرات جنسی کودکان و دانش‌آموزان.

۴. در واقع «سند آموزش ۲۰۳۰» سند نیست؛ بلکه گزارش یونسکو از عملکرد ایران و عملیاتی کردن برنامه‌های آموزشی کشور در راستای هدف چهارم دستورالعمل توسعه پایدار است. با پذیرش این سند، این تعهد بوجود می‌آید که مهم‌ترین آمارها و اطلاعات که مربوط به نسل جوان و نوجوان کشور است به

صورت گزارش‌های مداوم به نهادهای بیگانه اعلام شود.

۵. نهادها و سازمان‌های جهانی همواره در راستای هم‌افزایی اطلاعاتی و بازوهای اجرایی ایالات متحده آمریکا و هم‌پیمانانش در سطح بین‌الملل فعالیت می‌کنند. در حقیقت این برنامه جهانی اهدافی مهمتر از صرف تغییر نظام آموزشی را در کشور را دنبال می‌کند و آن تغییر همه‌جانبه در اقتصاد، سیاست، قوانین مدنی و سبک زندگی است، به گونه‌ای که در «نظام مرکز- پیرامونی جامعه جهانی»، ایران به کشوری پیرامونی و تابع جامعه جهانی تبدیل شود. این موضوع زیر بار سلطه جهانی رفتن کشور اسلامی است که با قاعده نفی سیل تغایر دارد. مسأله‌ای که به مرور، روح استقلال یک ملت را نیز نشانه گرفته و به خطر خواهد انداخت.

۶. برخورد مسئولین و دستگاهها در قبال سند ۲۰۳۰

در جلسه مورخ ۱۳۹۵/۰۶/۲۵ هیئت دولت، اجرای سند ۲۰۳۰ با تشکیل کارگروهی، الزامی می‌شود. این کارگروه موظف می‌شود که برنامه‌های اجرایی این سند را به سایر دستگاه‌های مربوطه ابلاغ کند و بر اجرای آن نظارت داشته باشد. نخستین واکنش رسمی به این مصوبه هیئت دولت، چهار ماه پس از اجرایی شدن آن صورت می‌گیرد، زمانی که

ستاد نقشه جامع علمی کشور در جلسه هشتم و هشتم خود، با گلایه از عدم اطلاع رسانی دولت به شورای عالی انقلاب فرهنگی، نگرانی خود را از تصویب و اجرای این سند اعلام می‌کند. با ادامه یافتن اجرای این سند و عدم پاسخگویی مسئولان مربوطه، این نگرانی به صحن عمومی شورای عالی انقلاب فرهنگی و پس از آن به رئیس جمهور و وزرای مربوطه در جلسه ۱۳۹۵/۱۱/۱۹ منتقل شد در حالیکه انتظار عمومی اعضای شورا بر این بود که با انتقال این دغدغه، روند رأی‌گیری و در دستورکار قرار گرفتن توقف و اصلاح سند ۲۰۳۰ آغاز می‌شود اما رئیس‌جمهور این مسأله را به جلسه بعدی موکول می‌کند. پس از این اتفاق، موضوع سند ۲۰۳۰، با حضور مدیر کل کمیسیون ملی یونسکو در دستور کار ستاد نقشه جامع علمی کشور قرار می‌گیرد. محورهای این جلسه بدین شرح است:

*عدم مشارکت و اطلاع رسانی به شورای عالی انقلاب فرهنگی مورد انتقاد است.

*اسناد آموزشی بالادستی نظام، اسنادی مترقی هستند که کشور را بی‌نیاز از اسناد ابلاغی از سایر جوامع بیگانه می‌کند.

*روند ابلاغ و ترجمه این سند متوقف شود، تا از تداخل و تعارض در نظام آموزشی کشور جلوگیری شود.

*در بسیاری از جملات «بیانیه‌ی اینچئون» عباراتی وجود دارد که نشانگر الزام‌آور بودن بندهایی از این بیانیه می‌شود.

*سکولار بودن و ترویج بی‌دینی، آموزش معلمان به شیوه غربی، اختلاط جنسی، حذف آیات جهاد و ممنوعیت ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و ... از جمله موارد اختلافی و متضادی است که این سند با فرهنگ اسلامی ایرانی دارد.

*پذیرش نقش راهبری، نظارت و گزارش‌دهی به یونسکو محکوم می‌شود.

در پایان این جلسه که با حضور مدیر کل کمیسیون ملی یونسکو برگزار شد، مقرر شد تا اجرای این سند سریعاً متوقف شود. علی‌رغم این مصوبه باز هم دولت اجرای این سند را متوقف نمی‌کند و ماه‌های آینده هم اجرای آن ادامه می‌یابد تا زمانی که رهبر انقلاب در دیدار با معلمان، شخصاً به روند اجرای سند ورود می‌کنند و می‌فرمایند: «این سند ۲۰۳۰ سازمان ملل و یونسکو و این حرفها، اینها چیزهایی نیست که جمهوری اسلامی بتواند شانه‌اش را زیر بار اینها بدهد و تسلیم اینها بشود. به چه مناسبت یک مجموعه به اصطلاح بین‌المللی‌ای - که قطعاً تحت نفوذ قدرت‌های بزرگ دنیا است - این حق را داشته باشد که برای کشورهای مختلف، برای ملت‌های گوناگون، با تمدن‌های مختلف، با سوابق تاریخی و

فرهنگی گوناگون، تکلیف معین کند که شما باید این جوری عمل کنید؟ اصل کار، غلط است. اگر چنانچه با اصل کار شما نمی‌توانید مخالفت بکنید، حداقلش این است که بایستید بگویند جمهوری اسلامی خودش مشی دارد، خط و ربط دارد، ما سند‌های بالادستی داریم، ما می‌دانیم باید در زمینه‌های آموزش، پرورش، اخلاق، سبک زندگی چه کار کنیم؛ احتیاج به این سند وجود ندارد. اینکه ما برویم سند را امضا کنیم و بعد هم بیاییم شروع کنیم بی‌سروصدا اجرائی کردن، نخیر، این اصلاً مطلقاً مجاز نیست.» با این بیانات بود که بلافاصله و به اجبار روند اجرای سند ۲۰۳۰ متوقف شد.

لازم به توضیح است که از یک نویسنده آمریکایی کتابی تحت عنوان «لک لکی در کار نیست» برای آموزش مسائل جنسی به کودکان در فضای مجازی صحبت می‌شود. این کتاب متن رسمی در آموزش و پرورش خود آمریکا هم نیست و در خود این کشور هم با مخالفت‌هایی روبرو شده، اما در هر حال جا زدن کتاب به عنوان سند ۲۰۳۰ کار غیراخلاقی است.

۲. نتایج

۱. گاهی ممکن است ایران مجبور به پذیرش سندی بشود؛ زیرا وقتی بعضی از چیزها را نمی‌پذیرد، متهم به تبعیض می‌شود. همچنین ممکن است با اعتراض ایران و خروج از اجرای این سند نماینده سازمان ملل علیه ایران طرح شکایت کرده و هزینه‌های سنگینی را بر کشور تحمیل کند. لذا راهکار مقام معظم رهبری با این مضمون که «ابتکار عمل ما سر جایش باشد. یعنی جوری شرط بگذارید که اصول خود را در هر صورت حفظ کرده

باشید» حائز اهمیت است. مشکل اینجاست که ایران کاملاً داوطلبانه زیر بار این مسئله رفته در حالی که مسئولین می‌توانستند نهادهای قانونی کشور را دخیل کرده و بخش‌هایی از «سند آموزش ۲۰۳۰» که با قانون اساسی کشور مغایرت دارد، تبصره زده شود و به صورت قانونی اهداف یونسکو را شفاف کرده و در گزارش‌های اختیاری و داوطلبانه به یونسکو اعلام کنند که ایران به سمت پیشرفت آموزش همگانی در حرکت بوده است.

۲. یکی از مباحثی که در تساوی جنسیتی مطرح می‌شود و بر روی آن تأکید ویژه‌ای شده است، رسیدن به فرصت‌های برابری آموزشی است که به عقیده آنان تنها با ایجاد مدارس مختلط فراهم می‌شود. همچنین بنا بر عقائد و فرهنگ هر کشور، سن آموزش مسائل جنسی و درک آنها برای دانش آموزان متفاوت است. سند ۲۰۳۰ فرزندان را به بی‌تقیدی دینی و خانواده را به اضمحلال وا می‌دارد. برای رسیدن به جامعه جهانی یکپارچه و مقبول قدرت‌های جهانی، تنها لازم است تا نسل آینده با هویت ملی و مذهبی خود بیگانه شود.

۳. باید در پی این بود که مشکلات و موانع حضور بانوان در جامعه حل شود نه اینکه بر اساس حکم سازمان ملل و رعایت کردن تساوی جنسیتی و تن دادن به چنین قانون‌های استحال کننده‌ای به دنبال اهداف غربی‌ها بود. متأسفانه نهادهایی مانند حوزه علمیه، وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم هنوز در این زمینه هیچ فکری نکرده‌اند. ۱۲ سال آموزش بینش دینی، ۱۲ سال قرآن، ۱۲ سال فوق برنامه‌های مذهبی، ۱۲ سال بزرگداشت انقلاب؛ ولی خروجی آن دانش آموز متدین نیست. خلأ و فقدان اصلی، صرف آموزش

نیست بلکه نبود برنامه‌های عملیاتی ضعف عمده برنامه‌هاست.

۴. ایران نیز مسائلی دارد که تهدیدهای مهمی هستند؛ مانند تغییر الگوی گسترش ایدز در کشور، پایین آمدن سن برقراری روابط ناسالم میان جوانان و نوجوانان و ... که مسئولین را از آموزش‌های لازم و متناسب با فضای فرهنگی و قوانین اسلامی بی‌نیاز نمی‌کند. در آموزه‌های اسلامی نکات آموزشی بر محور مسائل غریزی وجود دارد که همواره از آنها غفلت شده است. الگوی حاکم بر آموزش‌های اسلامی تأکید بر عفت و خویشتنداری، حیا و روابط کنترل شده در قالب ازدواج و ممنوعیت سقط جنین ... است؛ که در آنها الگوهای سن آموزش و مختصات محتوای آموزشی و آموزش‌گیران قرار می‌گیرند. از دولتمردان این انتظار هست که راه را برای اندیشمندان حوزوی باز کنند تا بتوانند این اندیشه‌های ژرف دینی و معرفتی را در عرصه‌های مختلف علوم بسط و گسترش دهند و جهانیان را با معارف اسلامی آشنا سازند.

منابع

۱. <http://khamenei.ir>
۲. <http://www.makarem.ir>
۳. <http://fa.abna۲۴.com>
۴. <http://www.farsnews.com>
۵. <http://hawzahnews.com>
۶. <http://www.farsnews.com>
۷. <http://www.isna.ir>